

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ**  
**імені Івана Боберського**  
**КАФЕДРА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ**

**Сороколів Н. С.**

Лекція № 11

**Тема: «Міжпредметні зв'язки на уроках фізичної культури.  
Інтегрований урок фізичної культури. Підготовка учителя до  
проведення інноваційних конкурсних уроків»**

з навчальної дисципліни

**„ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗИЧНОМУ  
ВИХОВАННІ”**

План

1. Міжпредметні зв'язки на заняттях з фізичної культури. Інтегровані (бінарні) уроки фізичної культури.
2. Методичні рекомендації щодо підготовки до інноваційних конкурсних уроків: вибір теми та класу; співпраця учня та вчителя до підготовки інноваційних уроків; мультимедійне забезпечення уроків; оформлення спортивної зали.

Навчальною програмою з фізичної культури серед головних вимог до сучасного уроку визначено необхідність здійснення міжпредметних зв'язків. Слід зазначити, що вирішення цього завдання слід реалізовувати не лише під час уроків фізичної культури, а й в інших формах фізичного виховання: фізкультурно-оздоровчих святах, спортивних змаганнях, турнірах, брейн-рингах, тощо.

Формування міжпредметних зв'язків пов'язана перш за все з отриманням нових знань. У знаннях виділяють змістовну та операційну сторони. Змістовна сторона включає в себе суттєві ознаки засвоєних понять

та закономірностях у їхніх зв'язках, що дозволяє правильно орієнтуватися в ситуаціях. До операційної сторони належать прийоми, методи пізнання, які дозволяють зрозуміти походження, засоби отримання нових знань та їхнє застосування у практичній діяльності.

Використання міжпредметних зв'язків – бінарні уроки у форматі:

- „фізкультура – географія”, в яких під час проведення естафет учні на карту України прикріплюють карточки з назвами обласних центрів України у потрібному місці;
- „фізкультура – психологія”: розвиток психічних процесів та психомоторних здібностей дітей, таких як уваги, пам'яті, швидкості переключення нервових процесів засобами фізичної культури;
- „фізкультура – українська мова”: проведення загально розвиваючих вправ у віршованій формі;
- „фізкультура – математика” (особливо для учнів початкової школи):

при виконанні вправ для розвитку м'язів черевного пресу в положенні лежачи на спині – усний рахунок, відповідь на заданий учителем приклад школярі „пишуть” у повітрі ногами.

Підготовка учителя до уроку фізичної культури, на якому будуть реалізовані міжпредметні зв'язки повинна враховувати:

- ✓ Початковий рівень розвитку розумових здібностей учнів;
- ✓ Зацікавленість окремими видами діяльності;
- ✓ Обсяг знань школярів з матеріалу, який вивчається у загальноосвітніх школах.

При проведенні рухливих ігор та естафет, які використовуються вчителем для формування міжпредметних зв'язків, учитель повинен використовувати як методичні, так і організаційні прийоми, які сприяють підвищенню ефективності уроку. Так для підтримки зацікавленості учнів до уроку, учитель може використовувати комплекс різних стимулів: створення педагогічних і проблемних ситуацій, формування припущень для самостійних і творчих дій дитини.

При проведенні рухливих ігор та естафет із застосуванням міжпредметних зв'язків варто враховувати декілька складових, а саме:

- ✓ Здібності учнів, які вже вони змогли проявити. Для розвитку здібностей вчителі повинні знати види діяльності, які найкраще засвоєні школярами, що пов'язані з їхніми інтересами та задоволенням. Урахування здібностей, які дитина вже змогла зреалізувати, необхідне не тільки для розвитку, а і для того, щоб направити і підтримати розвиток таланту.
- ✓ Максимальне врахування інтересів учнів. Розвиток здібностей пов'язаний із самостійною діяльністю школярів. Дитина направить всі зусилля у тому випадку, якщо повністю усвідомить мету і зміст діяльності.
- ✓ Для розвитку здібностей необхідна мотивація. Мета кожної дії, яка розвиває і стимулює здібності відображається на розвитку особистості, яка здатна досягти в окремій галузі великих успіхів.
- ✓ Організовувати і направляти розвиток здібностей як виду діяльності. Заняття з учнями повинні бути організовані відповідно до їхнього віку і спрямовані на отримання різних навичок.

### **Методичні рекомендації щодо підготовки до конкурсних уроків**

#### **Продуманий вибір теми уроку та класу.**

Для вирішення даної проблеми необхідно враховувати, що на журі, як правило, позитивне враження справляє висока емоційність, щира та відверта зацікавленість дітей запропонованою фізкультурно-спортивною діяльністю, а також цікавий та різноманітний інструментарій вирішення поставлених завдань уроку, що передбачає використання достатньо складного набору фізичних вправ. Намагаючись вирішити це не просте діалектичне протиріччя, більшість учителів фізичної культури прагнуть обрати середні класи для проведення конкурсних уроків, враховуючи те, що саме у підлітковому віці надзвичайно природно поєднується безпосередність, виражена інфантильність дітей молодшого шкільного віку зі значними фізичними, технічними, інтелектуальними та руховими можливостями дітей юнацького віку.

Якщо умовами конкурсу передбачено вибір теми уроку, то найбільш доцільним є прив'язка до спортивної спеціалізації учителя або домінуючого модулю у школі, з якого у педагога є успішний досвід його проведення. Надзвичайно приємно спостерігати, коли вчитель під час проведення уроку розуміє найдрібніші деталі запропонованих технічних елементів, має багатий руховий досвід виконання даного технічного елементу та робить найбільш доцільні, сутнісні зауваження щодо помилок, які були допущені учнями під час виконання фізичної вправи.

Цілком є виправданими випадки, коли конкурсанти намагаються розкрити заявлену тему уроку через популярний у дитячому середовищі сюжет. Аналізуючи сюжетні уроки останніх років, що були показані на Всеукраїнських конкурсах, необхідно констатувати, що їх тематика була пов'язана з різноманітними подорожами («Туристична подорож до Криму»), мультфільмами («Як козаки у футбол грали»), фільмами («Гарі Потер»), ток-шоу («Форт Буаяр»), спортивними дербі («Динамо-Шахтар»), Євро – 2012 тощо. Правильне, реалістичне розгортання на уроці обраного сюжету підвищує емоційність та зацікавленість дітей; з'єднує зміст уроку в єдине ціле, робить його більш збалансованим, логічним, послідовним і зрозумілим для школярів; дисциплінує дітей, націлює їх на боротьбу з командою суперника чи віртуальним супротивником; покращує запам'ятовування учнями змісту уроку та логічних зв'язків між використаним набором фізичних вправ.

### **Організація співпраці з учнями щодо спільної підготовки та проведення конкурсного уроку.**

Досвід показує, що успіху у фахових конкурсах найчастіше досягають високої результативності ті вчителі, яким вдалось налагодити співпрацю з учнями класу, на якому буде проведений конкурсний урок, його класним керівником та учителем фізичної культури. Як правило, інноваційна та інтеграційна спрямованість уроку висуває підвищені вимоги до спеціальних знань та вмінь учнів, якими вони можуть не володіти або володіти на не

достатньому рівні. Не буде зайвим попереднє спілкування з учителем фізичної культури, який викладає у класі, з яким конкурсант збирається проводити урок. Під час розмови варто з'ясувати особливості планування спортивного залу, наявність спортивного інвентарю та обладнання, спосіб розміщення мультимедійного забезпечення, а також наявний рівень знань, умінь, навичок учнів класу та соціальну структуру учнівського колективу (формальні та неформальні лідери, фізкультурний актив).

Надзвичайно важливо під час попереднього спілкування з учнями створити в них правильне уявлення про зміст, специфіку та хід уроку.

Практика показує, що залучення учнів до спільної підготовки конкурсного уроку перетворює їх з пасивних статистів на співавторів заходу, підвищує їх зацікавленість в успішному проведенні уроку та вболіванні за «Свого» вчителя.

### **Збалансоване використання мультимедійного забезпечення.**

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій стрімко змінює життя українського суспільства, і у тому числі таку консервативну сферу, як систему фізичного виховання школярів. На початку XXI століття, коли мультимедійні технології робили ще перші кроки по загальноосвітнім закладам нашої країни, важко собі було уявити мультимедійний проектор у руках учителя фізичної культури. Швидко плине час, і вже через якихось 10-11 років стає нормою, константою використання вчителями мультимедійних технологій на конкурсних уроках з фізичної культури.

Серед фахівців не припиняються дискусії, щодо доцільності використання мультимедійних технологій на уроках фізичної культури. У кожній педагогічній формі, метода, прийому є свої сильні сторони, а також обов'язково слабкі. Не позбавлена таких діалектичних протиріч і мультимедійна техніка. Як правило, аргументи опонентів використання мультимедійних технологій на уроках фізичної культури зводяться до наступних тез:

- ✓ низька комп'ютерна грамотність більшості учителів та відсутність у них щоденного досвіду роботи за комп'ютером;
- ✓ фрагментарні уявлення вчителів про істинні можливості програмного забезпечення створення мультимедійного ресурсу;
- ✓ обмеженість, примітивність або взагалі повна відсутність у вчителів досвіду використання у навчально-виховному процесі мультимедійних технологій;
- ✓ низька доступність для вчителів мультимедійних освітніх ресурсів (продуктів) з різних видів спорту, що мають гриф Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та адаптованих під програмні вимоги навчального предмету «Фізична культура»;
- ✓ висока часозатратність розробки високоякісного мультимедійного забезпечення (презентації, відеонарізки, музичне забезпечення) уроку;
- ✓ дороговизна високо-контрастних мультимедійних проєкторів, які б дозволяли якісно репрезентувати інформацію в умовах яскравого природного освітлення спортивних залів;
- ✓ відсутність у проєкті спортивних залів спеціально передбачених та захищених місць для розміщення мультимедійної техніки;
- ✓ стандартне, фіксоване та не завжди зручне місце для демонстрування класу спеціальної інформації, що іноді потребує зайвих перешикувань;
- ✓ низька доцільність демонстрування на екрані фізичної вправи, якщо вчитель може безпосередньо організувати її показ власними силами або за допомогою учнів;
- ✓ використання мультимедійних технологій на уроці потребує присутності лаборанта – оператора ноутбуку та «захисника» коштовної техніки.

Але, не зважаючи на вагомі недоліки мультимедійної техніки, є її беззаперечні переваги, які іноді роблять її незамінною під час проведення конкурсних, відкритих і навіть робочих уроків:

- можливість через демонстрування спеціально підібраних відеорядів яскраво, образно та високоемоційно розкрити перед дітьми сюжет уроку,

перенести їх у чарівний світ захоплюючих подорожей, безкомпромісних двобоїв та популярних ток-шоу;

- реалізувати ідею віртуального запрошення на урок популярних у дитячому середовищі спортсменів, тренерів, фахівців у сфері фізичного виховання та спорту, героїв фільмів та мультфільмів через попередній відеозапис інтерв'ю, звернення або виступу та його демонстрування школярам у потрібний момент уроку;
- створення в учнів правильного уявлення про складну естафету або фізичну вправу. В умовах конкурсу, коли вчителю доволі складно пояснити дітям, яких він бачить перший або другий раз, наступне рухове завдання, цілком виправданим є демонстрування відеоролика з записом виконання учнями з рідної школи конкурсанта даної фізичної вправи. За цих умов вчителю не потрібно докладати зусиль для безпосередньої демонстрації виконання рухового завдання, а можна зосередитись на коментарях учням головного, найбільш суттєвого у фізичній вправі, на що необхідно звернути особливу увагу;
- під час відновлення учнів організувати з ними вікторину на кращих знавців історичних подій, побуту, традицій, живої та неживої природи, техніки, спортивного інвентарю та обладнання, відомих людей тощо. Досвід проведення конкурсних уроків засвідчує, якщо учитель правильно підібрав та показав фоторяд, то учні достатньо просто впізнають відомі предмети та популярних людей. Найбільш ефективним є демонстрування учням не одного ізольованого зображення, з пропозицією його впізнати, а групи зображень з метою знайти спільне або відмінне, проаналізувати, встановити порядок, вибрати, класифікувати тощо.
- використання мультимедійного проектора як «суфльора». Практика показує, що більшість конкурсантів під час проведення уроків відчують хвилювання, яке може модулюватись за силою, частотою та часом. З огляду на це, мультимедійний проектор доцільно використовувати як своєрідного помічника вчителя, який через спеціально підібрані слайди

презентації може допомогти фахівцю з фізичного виховання чітко сформулювати завдання уроку; ознайомити дітей з правилами охорони праці; правильно показати місця для виміру ЧСС; визначити характерні помилки учнів під час виконання фізичної вправи чи технічного елементу; дати правильну відповідь на поставлене питання; провести релаксацію; підвести підсумки уроку; повідомити завдання до дому.

- використання мультимедійного проектора як «пейсмейкера», метронома уроку. Під час проведення вчителем фізичної культури відповідальних, емоційно забарвлених уроків іноді трапляються такі ситуації, коли педагог не справляється з контролем за часом, і, як наслідок, заняття закінчується на 2-4 хв. раніше або пізніше встановленого часу. Позбутись даного недоліку можливо за рахунок взаємоузгоджених дій оператора ноутбуку та конкурсанта. Команда конкурсанта домовляється, що під час виконання фізичних вправ буде грати фонова музика, а коли оператор ноутбуку припиняє програти музичного треку – це є сигнал конкурсанту завершувати з учнями виконання даної фізичної вправи та переходити до наступної. Також є цілком виправданим використання мультимедійних технологій для контролю за часом під час виміру в учнів частоти серцевих скорочень. Сьогодні сучасні комп'ютерні програми дозволяють достатньо ефективно, через інтеграцію відеоінформації – демонстрування циферблату та аудіоінформації – звукового сигналу, робити відлік часу на необхідну кількість секунд – 10, 15, 20, 30 тощо.
- через музику впливати на емоційний стан учнів та задавати певний темпоритм уроку. Відомо, що музика завдяки своєму ритму здійснює позитивний вплив на людину, викликаючи у неї позитивні емоції. Учні різних вікових груп подобається музично-ритмічна діяльність своєю емоційністю, можливістю висловити свої почуття, підняти настрій. Це пояснюється тим, що рухова дія, як і музика, розподіляється у часі. Просторовий ритм пластичних рухів співвідноситься з часовим ритмом музики. Музика підказує рухи та обмежує їх у часі, просторі відповідно



до м'язових зусиль. А рух, у свою чергу, допомагає школярам зрозуміти музику та виразно передати її через створення музично-ритмічного образу. Для цього рухи повинні бути емоційно виразними та музично ритмічними. З огляду на вище сказане, можна рекомендувати для підвищення емоційності занять фізичною культурою використовувати музичний супровід, де це можливо та педагогічно виправдано: під час проведення комплексу загально-розвивальних, вдосконалення добре відомих технічних елементів як фоновий супровід фізкультурно-спортивної діяльності тощо.

### **Ефектне оформлення та наповнення спортивної зали спеціальним інвентарем та обладнанням.**

Спілкування з учнями показує, що для них оформлення спортивної зали, продумане розміщення спортивного інвентарю та обладнання відіграє доволі значну роль та сприяє підвищенню інтересу до уроку та підсилює бажання скоріше включитись у запропоновану фізкультурно-спортивну діяльність. Іноді трапляються випадки, коли конкурсант вводить клас у «порожню» спортивну залу, що, у свою чергу, вводить фахівців у сум, а дітей у стан «не здійснених мрій». Діти завжди очікують від конкурсанта маленького чуда, що цей урок буде як казка, що це заняття запам'ятається їм надовго та стане предметом обговорень на цілий тиждень, а тут, з першим кроком через поріг – все як завжди, звичайна спортивна зала та звичайний урок. Досвід переможців та призерів показує, що для успішного виступу необхідно, ще під час входу дітей до спортивної зали зробити їм сильний емоційний посыл щодо майбутньої діяльності через:

- ✓ спортивну форму, національні костюми, екіпіровку та атрибутику команд;
- ✓ нанесення нестандартної розмітки;
- ✓ продумане розміщення спортивного інвентарю та обладнання (м'ячів, стійок, фішок, гімнастичних матів, гімнастичних лав, степ-платформ, фітболів, туристичних килимів тощо);

- ✓ наявність та оригінальне розміщення макетів відомих дитячих героїв або кумирів (футболістів, героїв мультфільму «Мадагаскар» тощо);
- ✓ встановлене нестандартне обладнання (пристрої для метання м'яча, підтягування; заповнених піском пляшок тощо);
- ✓ демонстрування через мультимедійний проектор спеціально підібраних відео- та фоторядів споріднених з темою уроку.

Отже, аналіз наукової літератури та узагальнення власного досвіду проведення та спостереження за Всеукраїнськими фаховими конкурсами учителів фізичної культури дозволяє зробити наступні висновки.

Педагогічна майстерність учителя фізичної культури – це надзвичайно складний та широкий комплекс якостей, здібностей, досвіду та інтегративних утворень особистості, який характеризується підвищеними вимогами до професійних знань, умінь, навичок та техніки педагога, допомагає забезпечити позитивний психоемоційний фон на заняттях, постійно підтримує інтерес школярів до особистості вчителя та виявляється у авторитеті серед учнівського колективу.

Учасникам Всеукраїнських фахових конкурсів під час підготовки конкурсних уроків варто звернути увагу на наступні резерви підвищення ефективності власної професійної діяльності: продуманий вибір теми уроку та класу; організацію співпраці з учнями щодо спільної підготовки та проведення конкурсного уроку; збалансованого використання мультимедійного забезпечення; ефектного оформлення та наповнення спортивної зали спеціальним інвентарем та обладнанням.

#### Рекомендована література

1. Остапчук О. Інноваційні процеси в освіті: пошук істини триває / Остапчук О. // Підручник для директора. – 2003. – № 4. – С. 3–8.
2. Моїсєєв С.О. Професійна майстерність учителя фізичної культури у вимірі фахових конкурсів // Фізичне виховання в школі № 6, 2011.

3. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 07.11.2011 № 1265 «Про проведення Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2012»